

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE

Župančičeva 3, 1000 Ljubljana

T: (01) 369 5342

F: (01) 369 5783

E: gp.mp@gov.si

www.mp.gov.si

Urad Vlade RS za komuniciranje

e: gp.ukom@gov.si

Številka: 091-48/2014

Datum: 17. 12. 2014

Zadeva: Stališče Ministrstva za pravosodje do predloga št. 6230 - 320 s portala predlagam.vladi.si – Začasna ukinitvev instituta zastaranja.

Zveza: Vaš dopis št. 092-320/2014 z dne 28. 11. 2014.

Ministrstvo za pravosodje je dne 28. 11. 2014 s strani Urada Vlade RS za komuniciranje prejelo predlog, posredovan preko spletnega orodja *predlagam.vladi.si*, ki se nanaša na začasno ukinitvev instituta zastaranja.

Predlagatelj navaja, da pravna pravila (glede rokov), kot so trenutno zamišljena v teoriji v Sloveniji, v praksi ne delujejo. V tem primeru je govora o sodnih zaostankih, po katerih je Slovenija po mnenju predlagatelja prava rekorderka. Glede na dejstvo, da v praksi tisti, ki ta pravila uporabljajo, ne opravljajo svojih ravnanj v roku (sodni zaostanki), predlagatelj meni, da bi morala Slovenija za vmesni čas prenehati uporabljati institut zastaranja. Zastaranje je po mnenju predlagatelja smiselno institut samo v tistih državah, kjer sodni sistem deluje tako kot bi moral. Dokler pa v Sloveniji ta zadeva ni urejena tako kot bi morala biti, pa meni, da tudi zastaranja ne bi smeli uporabljati, saj se ta institut na koncu zdi kot neka rešitev za vse tiste, ki želijo državo izigrati. Na koncu še predlaga Vladi Republike Slovenije, da če se zastaranja ne more ukiniti, naj se vsaj roke zanj podaljša. Po njegovem prepričanju ta institut nima mesta v primerih, kjer sodni sistem ni učinkovit.

Ministrstvo za pravosodje v nadaljevanju daje pojasnilo, ki se nanaša na področje kazenskega in civilnega prava, za katera je resorno pristojno.

Ureditev v Kazenskem zakoniku:

Ministrstvo za pravosodje pojasnjuje, da je institut zastaranja urejen v Kazenskem zakoniku (v nadaljevanju: KZ-1)¹, in sicer v celotnem enajstem poglavju (90. do 95 člen KZ-1). Pri tem je treba pojasniti, da KZ-1 pozna dve vrsti zastaranja, in sicer zastaranje kazenskega pregona in zastaranje izvršitve kazenske sankcije. V 90. členu so nato določeni zastaralni roki, ki so odvisni od predpisane kazni za posamezno kaznivo dejanje, v 95. členu pa je uzakonjen institut nezastarljivosti kaznivih dejanj, ki določa, da kazenski pregon in izvršitev kazni ne zastarata za kazniva dejanja, za katera se sme po Kazenskem zakoniku izreči kazen dosmrtnega zapora, za

¹ Uradni list RS, št. 50/12 - uradno prečiščeno besedilo.

kazniva dejanja iz 100. do 105. člena KZ-1 in tudi ne za tista kazniva dejanja, za katera po mednarodnih pogodbah zastaranje ni mogoče. Poleg tega izvršitev kazni dosmrtnega zapora ne zastara.

Glede instituta zastaranja ter pobudi predlagatelja o ukinitvi instituta zastaranja v kazenskem pravu, je treba najprej širše pojasniti sam namen in smisel instituta zastaranja. Sama izvedba kazenskega postopka, izrek kazenske sankcije in njena izvršitev so najbolj smotni in dosežejo svoj namen, če v relativno kratkem času sledijo storitvi kaznivega dejanja. Namen kazni tako v primeru generalne kot tudi specialne prevarne je na ta način najlažje doseči. Po preteku daljšega časovnega obdobja pa bi vse zgoraj naštetu imelo veliko manjši učinek tako na storilca kot tudi na družbo. V primeru ukinitve instituta zastaranja bi se časovno obdobje, v katerem bi se izpeljal kazenski postopek in nato izvršitev kazenske sankcije še podaljšal, to pa bi najverjetneje imelo za posledico tudi še več sodnih zaostankov.

Na tem mestu je treba tudi pojasniti, da so se s sprejemom KZ-1 leta 2008 vsi zastaralni roki pomnožili s količnikom dva, argumenti za takšen poseg pa so predvsem v tem, da je bil s KZ-1 odpravljen institut pretrganja zastaranja izvršitve kazenskih sankcij. Primerjalnopravno gledano ima Republika Slovenija ene najdaljših zastaralnih rokov izvršitve kazni.²

Glede zastaranja se je v odločbi U-I-262/10-18 z dne 23. 6. 2011 opredelilo tudi Ustavno sodišče. Sprejelo je stališče, da je zastaranje v kazenskem pravu po svoji vsebini povezano z (ne)upravičenjem države za pregon ali izvršitev kazenske sankcije. Z zastaranjem ugasne "pravica" države, da posameznika kazensko preganja oziroma da zoper storilca kaznivega dejanja na podlagi ugotovljene krivde uveljavi kazensko odgovornost (zastaranje kazenskega pregona) ali da izvrši pravnomočno izrečeno sankcijo (zastaranje izvršitve kazenskih sankcij). V kaznovalnih postopkih ima zastaranje ustavnopravni pomen. V pravice posameznika ni dopustno posegati neomejeno (razen izjemoma) in nesorazmerno dolgo, ob tem pa ima država prav na podlagi zastaranja na voljo določen čas, da uvede, izvede in z izrekom ter izvršitvijo kazenske sankcije postopek zoper posameznika konča. Navedena odločba Ustavnega sodišča sledi odločbi Ustavnega sodišča št. U-I-25/07 z dne 11. 9. 2008. Glede na navedeno bi bila ukinitve zastaranja na področju kazenskega prava prehudo ustavno sporna.

Glede na vse zgoraj navedeno menimo, da je vaš predlog o ukinitvi instituta zastaranja, vsaj z vidika ureditve v kazenskem pravu, v nasprotju z ustavnim načelom sorazmernosti (2. člen v zvezi s tretjim odstavkom 15. členom Ustave Republike Slovenije), saj bi prekomerno posegel v pravice posameznika (npr. v pravico do pravne varnosti). Prav tako takšna ureditev ne bi bila primerna s sistemskega vidika celostne ureditve instituta zastaranja v KZ-1.

Ureditev v Obligacijskem zakoniku:

Institut zastaranja je urejen tudi v civilnem pravu, in sicer v Obligacijskem zakoniku (v nadaljevanju: OZ)³, in sicer v celotnem četrtem oddelku (335. do 370. člen OZ). V 1. odseku so urejene splošne določbe, nato pa še v 2. odseku čas, ki je potreben za zastaranje (zastaralni roki), v 3. odseku zadržanje zastaranja in v 4. odseku še pretrganje zastaranja.

² Več o tem: dr. Matjaž Ambrož, Hinko Jenull: Kazenski zakonik z novelama KZ-1A in KZ-1B - Razširjena uvodna pojasnila, GV založba, Ljubljana, 2012, stran 101.

³ Uradni list RS, št. 97/07 - uradno prečiščeno besedilo.

Splošni zastaralni rok ureja OZ v 346. členu, ki določa, da terjatve zastarajo v petih letih, če ni z zakonom določen drugačen zastaralni rok. Pojasniti je treba, da se institut zastaranja obveznosti (terjatve upnika) v civilnem pravu razlikuje od instituta zastaranja kazenskega pregona in izvršitve kazenske sankcije v kazenskem pravu.

Z zastaranjem preneha pravica do sodnega varstva, sama obveznost pa ne preneha. To pomeni, da je dolžnik tudi po poteku zastaralnega roka še vedno dolžan upniku izpolniti svojo obveznost, vendar pa upnik po preteku tega roka nima več možnosti s prisilnimi sredstvi zahtevati izpolnitve dolžnikove obveznosti. Zato sodišče ne pazi na zastaranje po uradni dolžnosti, ampak samo, če se dolžnik nanj sklicuje (glej tretji odstavek 335. člena OZ).

Civilne obveznosti tudi ne poznajo instituta absolutnega zastaranja, kot ga pozna kazensko (materialno) pravo. Povedano drugače, zastaralni rok 5 let, ki ga določa OZ, ne predstavlja absolutnega roka, v katerem mora upnik zahtevati vračilo dolga in doseči prisilno izvršitev njegove terjatve nasproti dolžniku (torej pri sodišču doseči pravnomočno sodbo in s prisilno izvršbo izterjati ugotovljeno obveznost), ampak predstavlja rok, v katerem mora upnik vložiti ustrezno pravno sredstvo (praviloma tožbo ali predlog za izvršbo), s katerim zahteva prisilno poplačilo svojega dolga oziroma izpolnitev njegove terjatve nasproti dolžniku.

Z vložitvijo tožbe nastopi pretrganje zastaranja (glej 369. člen OZ). Pretrganje zastaranja pomeni, da začne zastaranje teči znova. Nadalje tretji odstavek 369. člena OZ jasno določa, da če je bilo zastaranje pretrgano zaradi upnikove vložitve tožbe ali zaradi kakšnega drugega dejanja upnika zoper dolžnika, začne zastaranje teči znova od dneva, ko je bil spora končan ali drugače poravnano. Torej zastaranje med postopkom ne teče. Po končanem postopku je zastaralni rok enak prejšnjemu, razen če terjatev pridobi novo (drugačno) pravno naravo. Obveznost, ki je dolžniku naložena s sodbo, pridobi naravo judikatne terjatve, ki zastara v roku 10 let (glej 356. člen OZ). Pretrganje in ustavitev teka tega zastaralnega roka povzroči vložitev predloga za izvršbo na podlagi izvršilnega naslova, s katerim želi upnik doseči prisilno poravnano svoje obveznosti napram dolžniku.

Uvedba instituta zastaranja je utemeljena z neizvrševanjem pravice (upnika). Dejstvo, da nekdo pravico ima, a ne izkoristi pravočasno njene možnosti za realizacijo, opravičuje zastaranje. Upoštevati je treba tudi, da je s potekom časa oteženo tudi dokazovanje dejanskega stanja. Zato institut zastaranja posredno pritiska na upnike, da pravočasno poskrbijo za uveljavitev svojih pravic. Na podlagi navedenega, po mnenju Ministrstva za pravosodje ukinitvev zastaranja ne pride v poštev tudi v civilnem pravu, saj bi bil tak ukrep prekomeren poseg v pravice posameznika (v tem primeru dolžnika).

Argument glede sodnih zaostankov

Štejemo tudi, da argument sodnih zaostankov ni več uporaben argument, vsaj od leta 2010 dalje ne. Ob prvem polletju 2014 je bilo vseh zadev, ki se štejejo za sodne zaostanke na slovenskih sodiščih skupaj malo več kot 169.000, kar je v primerjavi s prvim polletjem 2013 za skoraj 11% manj. Če sedanje stanje primerjamo z leto 2010, ko je bilo sodnih zaostankov v slovenskem sodstvu še za 270.000, ugotovimo, da so se ti v vmesnem času znižali za skoraj 40 % oziroma za več kot 100.000 zadev. Če to primerjamo z letom 2006, ko je bilo vseh zaostankov skupaj več kot 323.000 zadev, pa gre za zmanjšanje za skoraj 50 %. Navedeno nam pove, da o sodnih zaostankih kot sistemskemu problemu slovenskega pravosodja ne moremo več govoriti, kar pa nas seveda ne odvezuje, da ne bi bili jutri še boljši.

Ministrstvo za pravosodje zaključuje, da bo še naprej aktivno spremljalo izvajanje zgoraj opisanih določb KZ-1 in OZ v praksi. Prav tako bo Ministrstvo za pravosodje še naprej analiziralo vse predloge, ki bi še dodatno povečali učinkovitost izvedbe kazenskega in civilnega postopka, vendar ob spoštovanju vseh ustavno zagotovljenih pravic obdolžencev oziroma strank postopka in upoštevanju vseh kazensko-pravnih standardov.

S spoštovanjem.

Andreja LANG
Generalna direktorica